

Forsøg med toårig hf-uddannelse for unge med ASF

Devaluering efter første uddannelsesår

Forsøg med toårig hf-uddannelse for unge med ASF

**Forsøg med toårig hf-uddannelse for unge
med ASF**

© Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:

EVA sætter komma efter Dansk Sprognævn's anbefalinger, dvs. at der som hovedregel ikke sættes komma foran ledsætninger.

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form
på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7958-634-5

Indhold

1	Indledning	5
1.1	Resumé	5
1.2	Kort om forsøgsordningen	5
1.3	Baggrund	6
1.4	Formål med devalueringen	6
1.5	Evalueringsdesign	7
1.6	Rapportens opbygning	8
2	Rammer og status	9
2.1	Om hf-uddannelsen	9
2.2	Status	9
2.3	Visitation og procedurer for optagelse	10
2.4	Skolens information om forsøgsordningen	11
2.5	Opsamling	11
3	Interne rammer og tiltag	13
3.1	Kursusforløb for lærerne	13
3.2	Undervisnings- og arbejdsformer	14
3.3	Særligt introforløb	14
3.4	Inklusion	14
3.5	Håndtering af fravær	15
3.6	Opsamling	16
4	Eksterne støtteordninger og samarbejdsrelationer	18
4.1	Mentorordning	18
4.2	Samarbejde med forældre	19
4.3	Inddragelse af psykolog	20
4.4	Opsamling	20
	Appendiks	
	Appendiks A: Oversigt over rapportens samlede anbefalinger	21
	Appendiks B: Projektbeskrivelse	22

1 Indledning

Aalborg Katedralskole har på forsøgsbasis oprettet en toårig hf-uddannelse for unge med autismspektrumforstyrrelser (ASF). I alt ni kursister begyndte på det særligt tilrettelagte hf-forløb i august 2010.

Undervisningsministeriet har bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at gennemføre en del-evaluering og en slutevaluering af forsøgsordningen. EVA fremlægger i denne rapport resultaterne af devalueringen som fokuserer på det første uddannelsesår, 2010/2011.

En projektgruppe fra EVA bestående af evalueringskonsulent Peter Toft (projektleder), evalueringskonsulent Martin Ohmann Claudio Jelle og evalueringsmedarbejder Lone Nielsen har gennemført evalueringen og udarbejdet rapporten.

1.1 Resumé

Denne devaluering belyser første uddannelsesår af det toårige hf-forløb for kursister med ASF som Aalborg Katedralskole er i gang med at gennemføre. Devalueringen baserer sig på interview med ledelsen, lærere, forældre til kursister, kursister og frafaldne kursister på Aalborg Katedralskole og desuden på en omfattende selvevalueringsrapport fra skolen.

Devalueringen viser at både lærerne og ledelsen er meget engagerede i udviklingen, tilrettelæggelsen og gennemførelsen af forsøgsuddannelsen, og at de i høj grad lægger vægt på at imødekomme kursistgruppens særlige behov for støtte og faste rammer.

Aalborg Katedralskoles forsøg adskiller sig ifølge ansøgningen til Undervisningsministeriet fra tidligere projekter med ASF på flere punkter. En central forskel er strukturen omkring mentorordningen. Aalborg Katedralskole gør brug af en ekstern ordning frem for en intern ordning blandt ASF-klassens lærere. Mentoren er pædagogisk medarbejder på Autismecenter Nord-Bo. Hans opgaver tæller ugentlige samtaler med kursisterne, lektiehjælp, afklaring af sociale og trivselsmæssige forhold i klassen og sparring med uddannelseslederen, studievejlederen og klassens lærere. ASF-kursister, lærere, ledere og forældre der er i berøring med mentoren, udtrykker sig meget positivt om ordningen.

Skolen har specielt i starten af skoleåret oplevet problemer med frafald og fravær. Af ti optagne kursister var der ved udgangen af skoleåret blot fem tilbage. To af de frafaldne kursister er overgået til ordinære hf-forløb. Man har på skolen oplevet at kursisterne med ASF generelt har meget fravær – også skriftligt fravær. Det er skolens vurdering at kursister med ASF kan have ekstraordinært svært ved at overkomme at indhente skriftligt fravær, og at der bl.a. derfor er en tæt sammenhæng mellem fravær og frafald. Centrale opmærksomhedspunkter i den forbindelse vil fremover være at se på visitationsprocessen og at finde gode procedurer for håndtering af fravær.

1.2 Kort om forsøgsordningen

Formålet med forsøgsordningen er at tilbyde unge i målgruppen en gymnasial uddannelse hvor indholdet, rammerne og eksamensbeviset svarer til det andre kursister tilbydes på en toårig hf-uddannelse. Forsøget baserer sig bl.a. på erfaringer fra lignende forsøg på Høje-Taastrup Gymnasium og Paderup Gymnasium hvor man i 2007 og 2008 oprettede forsøg med treårige stx-uddannelser for unge med Aspergers syndrom. EVA evaluerer også disse forsøg og udgav i januar

2010 en devalueringssrapport: *Forsøg med gymnasieforbøb for elever med Aspergers syndrom*. Rapporten findes på www.eva.dk. Den afsluttende evaluering af disse forsøg forventes offentliggjort ultimo 2011.

Aalborg Katedralskoles ansøgning lægger op til i nødvendigt omfang at anvende de muligheder for støtte m.m. der eksisterer i gældende bekendtgørelser. Det gælder fx særlig støtte til lektielæsning og skriftligt arbejde og særlige støtteforanstaltninger i prøve- og eksamenssituationer. Der er ikke søgt om dispensationer.

Uddannelsen er tilpasset målgruppen på følgende punkter:

- Særlige fysiske rammer og særlig lokaleindretning
- Særligt introduktionsforløb
- Pædagogik der er tilpasset målgruppen. I den forbindelse gennemgår de involverede lærere et kompetenceudviklingsforløb
- Obligatoriske lektietimer
- Særlige ressourcepersoner i form af tutorer blandt klassens lærere og en ekstern mentor fra Autismecenter Nord-Bo.

Uddannelsesstilbuddet er godkendt og finansieret af Undervisningsministeriet. Ud over den normale taxameterbevilling er der givet 1.970.000 kr. i bevilling til at iværksætte og gennemføre den toårige uddannelse.

1.3 Baggrund

Dette og de ovenfor nævnte opstartede forsøg med særlige gymnasieforbøb for elever med ASF og specielt Aspergers syndrom er iværksat i overensstemmelse med at der gennem de seneste årtier har været stor bevågenhed om hvordan unge med særlige behov skal klare sig godt gennem uddannelsessystemet. Internationalt har der været fokus på at disse unge skal inkluderes i normalundervisningen, og at læreprocesser skal tilrettelægges så de tager hensyn til den enkelte elevs behov. Dette er bl.a. udtrykt i den internationale Salamanca-erklæring fra 1994 som også Danmark har underskrevet, og senest i Lissabon-Deklarationen *Inkluderende undervisning set fra de unges synspunkt* som blev udarbejdet i EU-regi i 2007 af unge med særlige uddannelsesmæssige behov.¹ I deklARATIONEN fastslår de unge bl.a.:

Vi har ret til at få tilbudt de samme muligheder som alle andre, men med den støtte som er nødvendig for at imødesæ de behov vi har. Ingen må blive overset.

Regeringens målsætning om at 95 % af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse støtter også denne intention om at der skal gøres noget ekstra for at støtte elever med særlige behov i uddannelsessystemet.

De tre forskellige institutioners forsøg med gymnasieforbøb tilrettelagt for kursister/elever med ASF/Aspergers syndrom på Aalborg Katedralskole, Høje-Taastrup Gymnasium og Paderup Gymnasium kan ses som et forsøg på at give denne særlige gruppe af unge en mulighed for at få en gymnasial uddannelse på lige fod med andre unge. Det har været centralt at tilrettelægge forløbene så de er specielt tilpasset elever med ASF/Asperger.

1.4 Formål med devalueringen

Formålet med devalueringen er at belyse hvordan og i hvilken grad det efter første uddannelsesår er lykkedes at konsolidere et bæredygtigt hf-forløb til målgruppen og dermed opfylde de centralt fastsatte krav om kursisternes udvikling af faglig indsigt, almindelse og studiekompetencer.

¹ Salamanca-erklæringen blev udarbejdet i UNESCO-regi i 1994 hvor mere end 300 repræsentanter fra 92 lande og 25 internationale organisationer mødtes og blev enige om principper, politik og praksis for specialundervisning for unge. Lissabon-Deklarationen blev udformet i EU-regi i 2007 hvor unge med særlige behov fra 29 lande blev enige om principper for bl.a. at sikre en succesfuld inkluderende undervisning.

Evalueringen sætter dermed fokus på de særlige foranstaltninger der er etableret for kursisterne, og belyser deres styrker og svagheder i lyset af hf-uddannelsens formål.

Undervisningsministeriet kan anvende resultaterne af deelevalueringen i forbindelse med fremtidige forsøgsbevillinger. Desuden kan evalueringen anvendes af Aalborg Katedralskole i det videre arbejde med forsøgsordningen og i et eventuelt fremtidigt arbejde med undervisningstilbud til unge med ASF. Endelig kan den inspirere andre skoler der i fremtiden måtte skulle oprette lignende tilbud.

1.5 Evalueringsdesign

Evalueringen af forsøgsordningen er gennemført på baggrund af en projektbeskrivelse. Projektbeskrivelsen der fremgår af rapportens appendiks B, gør rede for evalueringens baggrund, formål, organisering og metoder.

Denne deelevalueringssrapport bygger på kvalitative data der er indsamlet gennem skolens selvevaluering og gennem interview med centrale aktører knyttet til specialklassen. Oversigten nedenfor giver et samlet overblik over de anvendte datakilder og deres formål.

Selvevaluering

Aalborg Katedralskole har gennemført en selvevaluering og har udarbejdet en selvevalueringssrapport på baggrund af en vejledning fra EVA. Selvevalueringen omhandler forsøget i det første år, 2010/2011. I selvevalueringssrapporten har skolen bl.a. beskrevet:

- Særlige tiltag og foranstaltninger
- Kursisternes behov, styrker og svagheder
- Forhold der tænkes ændret, fastholdt eller styrket

Formålet med selvevalueringen har været at få Aalborg Katedralskole til at explicitere og vurdere strategier og tiltag i forbindelse med forsøget. EVA har benyttet selvevalueringssrapporten i arbejdet med at udforme spørgeguider og i udarbejdelsen af denne rapport.

Interview

EVA har gennemført interview på Aalborg Katedralskole over to dage. Interviewene er gennemført som semistrukturerede gruppeinterview på baggrund af spørgeguider der er udarbejdet af EVA.

Der er gennemført interview med følgende personer:

- To ledelsespersoner med ansvar for den toårige forsøgsuddannelse
- Syv lærere, heraf én studievejleder tilknyttet forsøgsklassen
- Mentor fra Autismecenter Nord-Bo (interviewet sammen med lærerne)
- Fire kursister fra forsøgsklassen
- Fem kursister fra andre klasser der går på valgfagshold med kursisterne fra forsøgsklassen
- Fem forældre til kursisterne i forsøgsklassen
- Tre kursister der er stoppet i klassen (telefoninterview), og en person med tilknytning til en frafalden kursist.

I analysearbejdet er interviewpersoner og deres udsagn blevet kildekritisk behandlet, og bl.a. deres placering og strategiske interesser er taget med i betragtning. Der er tilstræbt en ligeværdig og afbalanceret kildevægtning hvor informationsværdien af kildernes udsagn er blevet vægtet i forhold til evalueringens genstand og formål.

Formålet med interviewene har været at afdække forskellige perspektiver, erfaringer, vurderinger og behov i forhold til uddannelsen.

Datamaterialets kvalitet

Aalborg Katedralskole har haft ansvaret for at indkalde og samle interviewpersonerne. Interviewene er blevet afviklet i lokaler på skolen og er forløbet som planlagt. Alle interviewene har været præget af engagement og åbenhed fra deltagerens side.

Selvevalueringsrapporten har, i kraft af sin grundighed, fungeret som en indsigtfuld kilde i forsøget. Denne indsigt er anvendt i denne rapport og har også dannet baggrund for interviewene på gymnasierne.

Undervisningsministeriet og Aalborg Katedralskole har haft et rapportudkast til gennemsyn og har haft mulighed for at kommentere evt. misforståelser og faktuelle fejl.

Dokumentationen modsvarer dermed kravene i projektbeskrivelsen, og EVA vurderer derfor samlet set at dokumentationsmaterialets brugbarhed og kvalitet er høj i forhold til devalueringens formål.

Det videre forløb

Efter forsøgsordningens 2. år gennemføres en afsluttende evaluering der vil følge op på devalueringen og de nye erfaringer der er gjort på 2. år. Desuden vil den afsluttende evaluering i højere grad end devalueringen se på resultaterne af forsøget. Bl.a. indgår der i dataindsamlingen i forbindelse med den afsluttende evaluering interview med censorer der har deltaget i eksaminationen af kursisterne med ASF, og kursisters karakterer.

1.6 Rapportens opbygning

Rapporten indeholder ud over denne indledning tre kapitler. Kapitel 2 handler om uddannelsens organisering og lokale gennemførelse. Kapitel 3 omhandler de interne rammer og tiltag der er blevet iværksat, og kapitel 4 beskriver de eksterne støtteordninger og samarbejdsrelationer.

De tre kapitler indeholder analyser af den indsamlede dokumentation. Rapportens vurderinger og anbefalinger er placeret løbende i de tre analysekapitler. I appendiks A findes desuden en samlet liste over rapportens anbefalinger.

2 Rammer og status

Det konkrete hf-forløb er målrettet unge med en diagnose inden for autismespektret. Det blev igangsat som en forsøgsordning godkendt og finansieret af Undervisningsministeriet. Forsøget begyndte på Aalborg Katedralskole i 2010 og afsluttes i 2012.

I alt 10 kursister er startet i klassen, men fem er faldet fra i løbet af det første år. Dette kapitel belyser dette frafald yderligere og ridser desuden de centrale rammer om uddannelsen op, herunder hvordan uddannelsen er organiseret lokalt, hvordan optagelse på uddannelsen sker, og hvordan der informeres om uddannelsen.

2.1 Om hf-uddannelsen

Hf-uddannelsen er en 2-årig gymnasial ungdomsuddannelse der ifølge sit politiske opdrag skal udvikle almen dannelse og forberede til videregående uddannelse. Hf dækker et bredt fagligt spektrum inden for samfunds-, natur- og humanvidenskab med vægt på både det teoretisk orienterede og det praksis- og anvendelsesorienterede.

I hf-bekendtgørelsen står der om uddannelsens profil:

Kursisterne skal gennem uddannelsens faglige og pædagogiske progression udvikle faglig indsigt og studiekompetence. De skal opnå fortrolighed med at anvende forskellige arbejdsformer og evne til at fungere i et studiemiljø, hvor kravene til selvstændighed, samarbejde og sans for at opsøge viden er centrale.

Målet med forsøgsuddannelsen er at udvikle og afprøve en specialklassemodel for et toårigt hf-forløb for unge med ASF. Uddannelsen er tilpasset de unge med ASF og forsøger at imødekomme deres særlige behov, men samtidig er målet at give målgruppen mulighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse hvor indholdet og rammerne for skolegangen er de samme som for andre der tager en hf-eksamen.

2.2 Status

I 2010 var der 10 ansøgere til ordningen hvoraf ni blev optaget på uddannelsen. Endnu én er kommet til senere. Af disse ti kursister er der fem der er stoppet på uddannelsen. Af de fem frafaldne kursister er to gået videre til ordinære hf-klasser på hhv. Aalborg Katedralskole og en anden skole der lå tættere på kursistens hjem, og tre er faldet fra uden umiddelbart at være startet på en anden uddannelse. Inden sommerferien 2011 var der således fem kursister i klassen.

Klassens lærere giver udtryk for at den lille elevgruppe er meget differentieret både i forhold til fagligt niveau og i forhold til graden af ASF. Fælles for de fleste kursister er imidlertid et meget lavt niveau i det skriftlige arbejde, hvilket lærerne uddyber med at kursisterne har svært ved at strukturere såvel deres tid som deres opgaver. Dette forhold sammenholdt med oplevelsen af et begrænset abstraktionsniveau vækker bekymring blandt klassens lærere i forhold til kursisternes mulighed for at kunne leve op til målene i forbindelse med udarbejdelsen af en synopsis på 2. år.

Klassens størrelse giver god mulighed for at differentiere undervisningen i forhold til den enkelte elevs niveau og behov. Desuden fremhæver lærerne at klassens lille størrelse gør det muligt at komme igennem meget stof hurtigt. På den måde har flere lærere kunnet organisere undervisningen så den er stort set lektiefri. Samtidig peger de frafaldne kursister som er blevet interviewet

af EVA, på klassens begrænsede størrelse som et væsentligt problem – et problem som i sagens natur forstærkes af frafaldet.

Herudover er årsagerne til frafaldet forskellige og spænder fra depression til ønsket om at gå i en almindelig hf-klasse. Tre af de frafaldne elever vurderes af mentor at være fagligt velfungerende, og for de to resterendes vedkommende var årsagen faglige udfordringer kombineret med andre forhold, fx problemer i forbindelse med fraflytning fra hjemmet – problemer som de deler med flere andre kursister i klassen. Mentor konkluderer i selvevalueringsrapporten at den familiære base og opbakning er så ekstremt vigtig at fraflytning fra hjemmet i forbindelse med opstart og gennemførelse af det særlige hf-forløb bør undgås.

En af de elever der er skiftet til en almindelig hf-klasse, udtaler sig meget kritisk om pædagogikken og lærernes måde at "skære alting ud i pap" på. Dette forhold vurderes imidlertid positivt af de kursister der fortsat går i klassen (se afsnit 3.1). Flere af de frafaldne elever har desuden følt sig provokerede af den "blødsødenhed" der er blevet praktiseret i forhold til lektier, deltagelse og afleveringer – et forhold der provokerer deres retfærdighedssans.

2.3 Visitation og procedurer for optagelse

Alle kursister der falder inden for målgruppen og ønsker optagelse på uddannelsen, tilbydes en visitationssamtale. Visitationssamtalen sker i samarbejde med Autismecenter Nord-Bo. Af interviewet med de uddannelsesansvarlige ledere fremgår det at en uddannelsesleder og en studievejleder fra Aalborg Katedralskole samt en repræsentant for Autismecenter Nord-Bo foretager visitationen.

Proceduren for visitationen er at hver ansøgers ansøgning, eksamensbeviser, evt. udtalelser fra grundskolen og psykologiske udredningspapirer bliver gennemgået. Skolen har i den forbindelse en samtale med ansøgeren og evt. dennes forældre. Ifølge selvevalueringsrapporten vurderes det at kursistens egen erkendelse af diagnosen og accept af klassens kontekst er væsentlig for kursistens motivation og mulighed for at gennemføre uddannelsen. Repræsentanten fra Autismecenter Nord-Bo vurderer ud fra udredningspapirer og samtale om den enkelte kursist har de nødvendige forudsætninger for at kunne begå sig i et gymnasialt lærings- og undervisningsmiljø. Uddannelseslederen og studievejlederen vurderer tilsvarende om kursisten har de nødvendige faglige forudsætninger og muligheder for at gennemføre en gymnasial uddannelse inden for de rammer og støttemuligheder der tilbydes på skolen.

En af de uddannelsesansvarlige ledere fremhæver desuden i interviewet at visitationssamtalen også ofte drejer sig om ikke-faglige emner som fx ansøgerens fritidsinteresser og boligforhold for at give et helhedsindtryk af ansøgeren socialt og personligt og for at give et indtryk af hendes muligheder for at indgå i en klassesammenhæng med andre. Af selvevalueringsrapporten og interviewet med de uddannelsesansvarlige ledere fremgår det at det især er vigtigt at hæfte sig ved boligforhold, da der er flere eksempler blandt kursisterne på at boligforholdene netop har haft stor betydning for graden af deres trivsel, fremmøde og studieaktivitet. Der peges fx på flytning som en faktor med negativ betydning, men også lang transporttid til og fra skole har ifølge flere af de interviewede en negativ betydning.

De interviewede med ansvar for visitationen gav alle udtryk for at visitationsprocessen giver dem et nuanceret og kvalificeret billede af den enkelte ansøger. De uddannelsesansvarlige ledere peger dog på at udredningspapirerne skal bruges med en vis varsomhed, eftersom der kan være sket en udvikling med personen siden udredningen er blevet foretaget. En af de uddannelsesansvarlige ledere gav udtryk for at et brobygningsforløb ville kunne kvalificere processen yderligere. I forbindelse med forsøget havde det ikke været muligt at afprøve forslaget, da bevillingen fra Undervisningsministeriet først kom i marts 2010.

Af projektansøgningen fra Aalborg Katedralskole fremgår det at man vil udarbejde en informationsplan der sikrer at viden om kursisten fra visitationsprocessen overføres til og anvendes af lærere, mentor og tutorer. De uddannelsesansvarlige ledere gav udtryk for at der endnu ikke er udarbejdet en fast procedure for hvordan viden fra visitationen spredes til lærerne. Blandt udfordrin-

gerne nævnte en uddannelsesansvarlig leder kursisternes alder som i de fleste tilfælde er over 18 år. Det kan af kursisterne blive betragtet som patroniserende og umyndiggørende at informationer om dem spredes uden at de selv aktivt står bag spredningen.

2.4 Skolens information om forsøgsordningen

På skolens hjemmeside er det muligt at hente informationsmateriale om det særlige uddannelses-tilbud. Materialet beskriver optagelsesproceduren, hvem målgruppen er, og hvordan undervisningen er tilrettelagt med henblik på at sætte målgruppen i stand til at indfri kravene på uddannelsen. Informationsmaterialet er vedlagt et ansøgningskema.

Desuden har skolen afholdt en informationsaften om uddannelses tilbuddet hvor ansøgere og deres pårørende har haft mulighed for at tale med de uddannelsesansvarlige ledere, studievejlederen og den eksterne mentor tilknyttet forsøgsklassen.

Information til andre kursister på skolen

Skolens syn på forsøgsklassen er at den så vidt muligt ikke skal udstilles som en specialklasse. Om informationen til de andre kursister sagde en uddannelsesansvarlig leder under interviewet:

Vi siger hele tiden at de er en normal klasse, de er bare ikke så mange derinde. De skal ikke skjules på skolen, og de skal ikke udstilles.

Andre kursister på samme årgang som forsøgsklassen tilkendegav under interviewet at de ikke havde fået så meget information om forsøgsklassen eller ASF ved skolestart ud over at lærerne havde fortalt om en særlig klasse på skolen med ni autister. Flere havde kendskab til et informationsmøde om emnet i begyndelsen af skoleåret, men ingen af de fem interviewede kursister havde deltaget.

Flere af de interviewede kursister på samme årgang som forsøgsklassen understregede at de gerne ville have haft mere information om ASF og forsøgsordningen, men at de samtidig forstod faren ved dermed at udstille klassen og dens kursister "som noget meget specielt man ikke tør røre ved", som en kursist udtrykte det. Nogle udtrykte i den forbindelse at deres forhåndskendskab til autisme havde gjort dem bange for at gøre noget forkert, fx ved henvendelse til en af kursisterne i forsøgsklassen. Flere gav udtryk for at en idé måske ville være at lade en eller flere af kursisterne med ASF selv fortælle og forklare, evt. ved besøg i de andre klasser.

2.5 Opsamling

Det er EVA's samlede vurdering at optagelse på uddannelsen sker på baggrund af relevant viden om ansøgerens diagnose og forudsætninger for at matche kravene på og formålet med uddannelsen. Et frafald på 50 % er imidlertid meget stort, og det er i den sammenhæng værd at bemærke at to frafaldne kursister er skiftet til ordinære hf-forløb og efter hhv. et helt og et halvt år fortsat går der og klarer sig udmærket fagligt. Den ene elevs negative vurdering af pædagogikken i det særligt tilrettelagte forsøg peger desuden på at han fra starten har været fejllanceret.

Det forekommer derfor relevant at overveje om der i visitationsprocessen er tilstrækkeligt fokus på om nogle ansøgere kan klare et ordinært forløb. For at få et bedre kendskab til hvordan ansøgeren begår sig i og trives med et særligt tilrettelagt gymnasialt lærings- og undervisningsmiljø, kunne et brobygningsforløb eller et kortere afklaringsforløb overvejes hvor både ansøger og de visitationsansvarlige får en dybere erfaringsbaseret viden om hvorvidt uddannelses tilbuddet er det rigtige.

At der ikke er udarbejdet en informationsplan i forbindelse med visitationen, er et hængeparti i forhold til projektansøgningen. Umiddelbart forekommer indvendingen om at kursisterne derved umyndiggøres, tungtvejende, men med kursistens informerede samtykke må viden indhentet i visitationsprocessen gerne spredes til lærerne. Det må formodes at denne viden kan være til gavn for lærernes pædagogiske tilrettelæggelse af undervisningen for den enkelte kursist, som det også blev vurderet i EVA's rapport om Asperger-elever på stx på Paderup Gymnasium og Høje-Taastrup Gymnasium. I den forbindelse er det værd at bemærke at mentors funktion som formid-

ler mellem lærere, ledelse, studievejleder og forældre opleves som meget nyttig (se afsnit 4.1) uden at denne informationsspredning problematiseres. EVA vil følge op på forholdet i næste interview med ASF-kursisterne i maj 2012 for at få indsigt i deres holdning til emnet.

EVA vurderer desuden at skolens udgangspunkt om hverken "at udstille eller skjule klassen" er velegnet som afsæt for en informationsstrategi. Inddragelse af forsøgsklassen ved evt. at lade kursisterne præsentere sig selv i en classesammenhæng eller ved en morgensamling kunne være et element i informationen til de andre kursister på skolen. Der er gode erfaringer med en sådan "morgensamlingsmodel" på Høje-Taastrup Gymnasium og Paderup Gymnasium. Den eksternt tilknyttede mentor (se afsnit 4.1) kunne eventuelt fungere som informant der introducerer alle skolens kursister til ASF.

Den afsluttende evaluering vil følge op på kursisternes målopfyldelse.

EVA anbefaler:

- At Aalborg Katedralskole udarbejder en fast procedure for hvordan viden om den enkelte kursist indhentet gennem visitationen spredes til lærerne, og herunder udvikler en procedure for hvordan kursisternes informerede samtykke til at lærerne får del i denne viden, opnås.
  - At der i visitationsprocessen fokuseres særligt på ansøgernes eventuelle muligheder for at gennemføre et ordinært hf-forløb.
  - At der arbejdes videre med mulighederne for et brobygningsforløb eller et kortere afklaringsforløb for kursisterne. Forløbet skal afdække hvordan den enkelte ansøger fungerer i en classesammenhæng.
  - At Aalborg Katedralskole – evt. ud fra de erfaringer der er gjort på Høje-Taastrup Gymnasium og Paderup Gymnasium – udarbejder en samlet strategi for hvordan informationer om forsøgsordningen og ASF spredes til andre kursister på uddannelsen.
-

Formålet med anbefalingerne er dels at sikre et bredt og erfaringsbaseret visitationsgrundlag der giver de visitationsansvarlige samt lærerne et vejledende billede af hvilke udfordringer, styrker og behov den enkelte ansøger har i et gymnasialt uddannelsesmiljø, dels at andre kursister på uddannelsen får kendskab til forsøget og ASF og får punkteret eventuelle myter og fordomme om personer med autisme der står i vejen for en vellykket interaktion med kursister med ASF.

3 Interne rammer og tiltag

Personer med ASF har typisk et særligt behov for faste rammer og overskuelig struktur i undervisningen. Manglende genkendelighed i og tryghed ved forskellige undervisningsformer og -situationer kan resultere i forskellige former for stress og angst blandt kursister med ASF.

Dette kapitel gør rede for de særlige interne tiltag, støtteordninger og rammer om undervisningen som Aalborg Katedralskole har iværksat, herunder kompetenceudvikling af de tilknyttede lærere, og vurderer deres styrker og svagheder.

3.1 Kursusforløb for lærerne

Ifølge selvevalueringen har mentor, bl.a. i samarbejde med en ekstern konsulent, løbende tilrettelagt kurser for lærerne

... hvor dagligdags udfordringer omkring kursisternes adfærd var genstand for en faglig, struktureret dialog. Målet var dels at overlevere noget konkret autismefaglig erfaring og dels at lærerne kunne videndele internt og gøre brug af hinandens erfaringer samt selv være med til at løse en del af vanskelighederne.

Der har været 4 kursusdage, den første før lærerne mødte kursisterne. Kursusprogrammet tyder på at kurserne er tilrettelagt med en progression der går fra noget meget generelt om ASF til mere konkret erfaringsudveksling om enkelte elever og konkrete problemstillinger. Lærerne efter-spørger i den forbindelse flere møder af sidstnævnte slags hvor det primært var de enkelte kursister der blev diskuteret, og ikke bredere forståelser af aspergersyndromet.

Som led i lærernes introduktionskursus var der i følge selvevalueringsrapporten også planlagt besøg i Paderup og/eller Høje-Taastrup for "... Aalborg Katedralskole vil i høj grad være interesseret i videndeling og erfaringsudveksling med de øvrige forsøgsgymnasier". Studieleder og studievejleder var i foråret 2010 på besøg i Paderup, men besøgene for alle klassens lærere er ikke blevet gennemført.

Erfaringerne fra stx-forsøgene synes i det hele taget kun at være anvendt meget begrænset i lærernes introduktion og i selve undervisningen. Lærerne har desuden kommenteret at den viden de har fået på kurserne, ikke altid passede på de konkrete elever, og at omsætningen af den viden de fik på kurserne, til praksis var meget op til dem selv fordi underviserne ikke havde gymnasieerfaring.

Denne opgave har lærerne imidlertid taget på sig, og når de enkelte lærere i selvevalueringsrapporten beretter om deres erfaringer med (tilrettelæggelse af) undervisningen, refereres der flittigt til viden fra introduktionskurset. De enkelte lærere har efterfølgende gjort et stort stykke arbejde for at tilrettelægge og gennemføre undervisningen under hensyntagen til ASF-kursisternes særlige behov for rammer, struktur og forudsigelighed. Interviewet med ASF-kursisterne giver et indblik i deres opfattelser af lærernes arbejde med dem:

De [lærerne] skærer det nemmere ud i pap præcis hvad det er man skal gøre. Hvis jeg ikke forstår det, så forklarer de det på en bedre måde. På den gamle skole havde lærerne travlt med at hjælpe en anden, eller også forklarede læreren bare på samme uforståelige måde som han eller hun gjorde første gang.

En anden kursist fortæller at "man bliver taget mere seriøst her end i folkeskolen", og en tredje kursist siger: "Lærerne er mere tolerante. De tager sig mere tid til at forstå det hvis det er besværligt."

3.2 Undervisnings- og arbejdsformer

Når der spørges om hvilke undervisnings- og arbejdsformer der skaber udfordringer blandt ASF-kursisterne, tegner der sig et komplekst billede. Flere af kursisterne udtrykker at den mundtlige dimension af fagene er sværere end den skriftlige, mens flere af deres lærere til gengæld peger på at den skriftlige dimension er den hvor kursisterne møder de største udfordringer.

Lærerne giver overordnet udtryk for at en af de store udfordringer med ASF-kursisterne er at "få dem til at løsrive sig fra det tekstmære og i stedet analysere, diskutere eller perspektivere" som det står beskrevet i selvevalueringsrapporten. Både lærere og kursister beskriver det at arbejde med en synopsis som en udfordring. Kursisterne oplever for mange og forskelligartede lærerudmeldinger, mens lærerne oplever at kursisterne generelt har svært ved at forstå selve synopsisformen selv om der gives klare instrukser.

Der har fra starten været en forventning blandt lærerne om at gruppearbejde ikke er en populær eller hensigtsmæssig arbejdsform blandt ASF-kursister. I nogle fag vælger lærerne derfor at bruge mere lærerstyret undervisning og mindre gruppearbejde end de ville gøre i en anden hf-klasse.

Forventningen ser overvejende ud til at være korrekt. En lærer beskriver hvordan hun engang satte kursisterne i 1. W til at lave gruppearbejde: Efter 1½ minut var de færdige fordi de ikke gik ind i en diskussion af besvarelsen med hinanden. En ASF-kursist forklarer også sin forkærlighed for at arbejde alene på denne måde: "Jeg synes det er spild af tid at diskutere. Det er nemmere bare at skrive ned hvad man selv synes." Men der er også undtagelser. "Jeg kan godt lide gruppearbejde, men vi er ikke nok i klassen til at kunne gøre det ordentligt," siger en af kursisterne. Generelt peger interviewene altså på at der ikke findes én måde at undervise på som er perfekt for alle kursisterne.

3.3 Særligt introforløb

Overordnet fulgte 1 W's introforløb den samme struktur som i de andre klasser, men forløbet var mere komprimeret og blev fortrindvis afholdt af klassens lærere. Herudover adskilte forløbet sig på følgende punkter:

- Klassen var ikke på hyttetur, men gennemførte et projekt på skolen af tre dages varighed.
- Klassen deltog i et kreativt introforløb af to timers varighed, men blev ikke som de øvrige kursister blandet på tværs af klasser. 1. W havde sit eget forløb i mediefag.

Herudover havde klassens lærere planlagt at 1. W skulle have en idrætsdag alene – altså uden at konkurrere mod de øvrige klasser. Klassen ønskede imidlertid at blive inkluderet ved at deltage sammen med de øvrige klasser. Det fik den lov til. Vurderingerne af idrætsdagen er delte. Overordnet fremgår det af selvevalueringsrapporten at "klassen deltog helhjertet i arrangementet". Samtidig bemærker klassens idrætslærer at det kun var få elever der var aktive, og at de inaktive elever fik lov til at forlade skolen ved middagstid. "Det var således kun de få kursister fra klassen der i forvejen var vant til at dyrke idræt i større grupper, der fik en positiv oplevelse af dagen og af at deltage i et større arrangement."

Eksemplet er således med til at understrege den overordnede opfattelse af at kursistgruppen i 1.W er meget heterogen. På trods af de blandede vurderinger af idrætsdagen konkluderes det i selvevalueringsrapporten at introforløbet – med ændringerne – virkede godt.

3.4 Inklusion

Typiske karaktertræk hos personer med ASF er en manglende forståelse for det sociale samspil mellem mennesker samt en tendens til nemt at lade sig forstyrre. Derfor handler nogle af Aalborg Katedralskoles tiltag i forhold til forsøgsklassen om rammerne for det sociale liv.

Klassen er en lille klasse der på nuværende tidspunkt har fem kursister. De har deres eget stamlokale, og derudover har de et opholdsrum til rådighed som giver mulighed for at arbejde alene og for afslapning mellem lektionerne. Skolens øvrige kursister må ikke bruge opholdsrummet.

Klassen har de fleste fag alene. Den har de praktisk-musiske valgfag og idræt sammen med andre klasser. To kursister fra 1. W sidder i skolens elevråd. Som beskrevet i kapitel 3.3 adskilte 1. W's introforløb sig også fra de andre klassers.

Både læreres og medkursisters forventninger til ASF-kursisternes sociale formåen er tvetydige. Deres eventuelle forhåndsviden om ASF har lært dem at personer med denne diagnose ikke er kontaktsøgende, og at de ofte mangler sociale kompetencer. På de kurser lærerne har deltaget i forud for og i løbet af det første år, har de blandt andet hørt om hvilke sociale kompetencer de kan forvente af målgruppen. Lærerne udtrykker både i selvevalueringsrapporten og i interviewet overraskelse over at kursisterne til tider er langt mere udadvendte end de havde forventet.

Faglig inklusion

Både lærere og medkursister giver samtidig udtryk for en forventning om at interaktion med andre kursister kan gøre ASF-kursisterne mere udadvendte: "Jeg troede at når de var sammen med andre, kunne der blive sparket lidt gang i dem," siger mediefaglæreren for eksempel oven på et ikke så vellykket forsøg på gruppearbejde. Men ellers har to af de tre kursister i mediefagsklassen med tiden virkelig fået fodfæste på holdet og er blevet integreret i deres eksamensproduktionsgruppe. Den sidste kursist virker dog meget som om han er i sin egen verden, ifølge lærerens udtalelse i selvevalueringen.

I musiktimerne med en anden klasse er der jævnligt gruppearbejde, men den ASF-kursist der har musik, bliver aldrig aktivt valgt til en gruppe. Det sker primært ved tilfældigheder, f.eks. ved gruppedannelse med dem kursisten sidder ved siden af.

I idrætstimerne er der en kursist ud af tre der i forvejen var meget begejstret for boldspil, og han følte sig på lige fod med den anden klasse. De to andre kursister har her mere følt sig "på gyngende grund", men gennemførte forløbet.

Social inklusion

De øvrige hf-kursister har generelt ikke meget kontakt med kursisterne i forsøgsklassen, men de har generelt et positivt indtryk af dem fra valgfagsundervisningen og er glade for at der på gymnasiet findes en ASF-klasse.

Kursisterne i forsøgsklassen blander sig tilsyneladende kun i meget begrænset omfang med kursister i skolens øvrige klasser. Både selvevalueringsrapporten og interviewet med andre hf-kursister på skolen påpeger at den sociale interaktion på tværs af klasserne generelt ikke er af et stort omfang på skolen. Dermed bliver selve 1. W's lille størrelse en forhindring for de kursister som efterlyser mere socialt samvær. En af ASF-kursisterne, som har gået på en almindelig folkeskole, sagde under interviewet: "Jeg blev skuffet over at det er en så lille klasse. Jeg har mistet lidt af det sociale liv ved at starte her."

Generelt er ASF-kursisternes sociale behov meget varierede. En mor beskriver det at hendes søn på skolen får lov at passe sig selv uden at det forventes at han er social, som en af grundene til at han trives. Andre er blomstret op på skolen og er blevet mere udadvendte end før. Lærerne begrundede dette med at nogle kursister har opnået en større faglig selvtilid, og at de fysiske rammer omkring klassen giver kursisterne ro til at kunne overskue det sociale liv.

3.5 Håndtering af fravær

På Aalborg Katedralskole registrerer lærerne kursistfraværet for hver time, og kursister med for meget fravær indkaldes efterfølgende til møde med studievejleder eller ledelse. Som udgangspunkt er proceduren den samme for forsøgsklassen som for de øvrige hf-kursister på skolen.

Interviewmaterialet peger dog på at lærere og ledelse i praksis har tolereret meget fravær blandt flere af forsøgsklassens kursister. Ved skoleårets begyndelse da klassen havde 9 kursister, var fremmødet meget ujævnt. De tilbageværende kursister har ifølge lærerne et forholdsvist stabilt fremmøde, mens det skriftlige fravær stadig er omfattende hos flere af dem.

Når lærere og ledelse beskriver udfordringerne i forhold til forsøgsklassen, går problematikken omkring kursisternes fysiske og skriftlige fravær dog igen. Nogle lærere gav i interviewet udtryk for en tendens til at være mere eftergivende over for ASF-kursisterne end over for andre kursister. De vurderer at det har taget tid at få etableret en god kontakt til forsøgsklassens kursister, og de har svært ved at vurdere hvor meget de kan skrue bissen på uden at ødelægge denne kontakt. Derfor tillader de både mere fysisk og mere skriftligt fravær end de ville i andre klasser. Samtidig problematiserer flere af lærerne denne praksis for, som en lærer siger:

Det er vigtigt at tænke over at den her elevgruppe ikke kan samle sig selv op efter meget fravær. Det har de ikke struktur til. Det bliver alt for uoverskueligt for dem at have mistet fire måneders undervisning i alle fag. Jeg mener vi skal påtage os et større ansvar end med andre elever så vi ikke mister dem.

Nogle lærere efterlyser i den sammenhæng en klarere udmelding fra ledelsen om tærsklen for acceptabelt fravær. "Vi kan ikke finde ud af hvor grænsen går, for langt størsteparten af kursisterne har allerede overskredet den," som en lærer udtrykker det.

En række tiltag er med til at modvirke at fraværet blandt ASF-kursisterne bliver for stort. Forsøgsklassen har fire obligatoriske lektielæsnings timer ugentligt: én til henholdsvis dansk, matematik og engelsk og én generel lektietime. Alle lektietimer har tilknyttet en lærer. Lektietimerne kan eleverne for eksempel bruge til at lave de skriftlige afleveringer. Lærerne i ASF-klassen har desuden prøvet forskellige metoder af omkring krav til hjemmearbejde og afleveringer. Arbejdet synes at have karakter af at være i stadig udvikling, specielt omkring forståelsen af de krav der kan stilles til kursisterne med hensyn til fravær og skriftlige afleveringer.

Skolens selvevalueringsrapport peger desuden på at en vigtig del af mentors funktion er blevet at følge op på kursisternes fysiske såvel som skriftlige fravær (se desuden afsnit 4.1). Er det skriftlige fravær for omfattende, udarbejder mentor i samarbejde med kursisten en plan for hvordan det skriftlige arbejde kan indhentes.

Både forældre, lærere og kursisterne selv understreger hvor vigtig den eksterne mentors tætte kontakt til kursisterne har været i forhold til at holde det fysiske og skriftlige fravær nede på et rimeligt niveau. Han taler ikke bare med dem om skolen, men også om hvordan de har det generelt. Det er ifølge flere lærere af afgørende betydning for at fastholde eleverne. Som en lærer beskriver det: "De stopper fordi de går i sort over nogle private ting."

Forældreinterviewet peger desuden på at lavpraktiske ting kan få stor betydning for kursisternes fysiske fravær. Én har svært ved at finde en parkeringsplads, hvilket også bidrager til hans stressniveau, mens en anden har svært ved at komme ud af sengen hvis morgentimerne er aflyst så han ikke skal af sted på samme tid som resten af familien.

3.6 Opsamling

EVA vurderer at lærerne i løbet af det første år har været gennem en læringsperiode hvor de har prøvet forskellige metoder og tiltag af i undervisningen. I kraft af denne læringsperiode og i kraft af deres introduktion og sparringen fra mentoren synes de, baseret på kursisternes udsagn, at være klædt godt på til at varetage undervisningen af forsøgsklassen. Interviewmaterialet afdækker dog samtidig at det kræver en særlig koordinering af undervisningen blandt lærerne for ikke at forvirre kursisterne, fx i forbindelse med synopsisformen.

EVA vurderer desuden at Aalborg Katedralskole har skabt et undervisningsmiljø hvor ASF-kursisternes behov for ro og forudsigelighed bliver imødekommet. De fysiske rammer er skabt på baggrund af solid viden om typiske karaktertræk hos personer med ASF. Samtidig udtrykker nog-

le kursister et behov for bedre muligheder for at være sociale med skolens øvrige elever og kursister. Idet Aalborg Katedralskole har inklusion som fokusområde, bør forsøgsklassens kursister have mulighed for at indgå i sociale relationer på lige fod med skolens andre klasser – også i ekstra-curriculære sammenhænge.

Endelig vurderer EVA at Aalborg Katedralskole har iværksat en række vigtige tiltag for at reducere ASF-kursisternes fysiske og skriftlige fravær. Det kan dog virke hæmmende at ledelsen og de lærere der har med forsøgsklassen at gøre, ikke har en fælles politik på området. Lærerne giver udtryk for at de er i tvivl om hvor meget de kan gribe ind, og EVA vurderer derfor at ledelsen har et ansvar for at definere nogle overordnede retningslinjer.

Det er vigtigt at kunne tage individuelle hensyn i fraværsproceduren. Disse hensyn skal dog have det endelige formål at fastholde den pågældende kursist på uddannelsen, og der skal derfor reageres hurtigt når kursisten nærmer sig grænsen for hvor meget fysisk og skriftligt fravær skolen kan tolerere. Det er vigtigt fordi ASF-kursister, ud over de problemer som også andre hf-kursister møder, er udfordrede på en række punkter der øger risikoen for fysisk og skriftligt fravær. Derudover har ASF-kursisterne ifølge lærerne sværere end andre ved at overskue at få indhentet et sådant fravær. På den måde kan vejen fra fravær til frafald være kortere for denne kursistgruppe.

EVA anbefaler:

- At lærerne der underviser i forsøgsklassen, med jævne mellemrum får mulighed for at afholde møder hvor erfaringer, strategier og fælles tiltag drøftes og koordineres.
- At Aalborg Katedralskole sætter fokus på at skabe gode rammer for socialt samvær mellem forsøgsklassens kursister og skolens øvrige kursister og elever. Det sociale samvær skal dog foregå på frivillig basis for at tilgodese de kursister der pga. deres diagnose har et meget begrænset socialt behov.
- At ledelsen på Aalborg Katedralskole udarbejder en politik for ASF-kursisternes skriftlige og fysiske fravær og lægger en klar strategi for håndtering af meget fravær.

Formålet med anbefalingerne er at skabe gode vilkår og rammer for den koordinering, videndeling og erfaringsudveksling der finder sted blandt lærerne, herunder at sikre en ensartet praksis i arbejdet med fx synopsis. Desuden skal anbefalingerne skærpe skolens opmærksomhed om kursisternes varierende behov for inklusion og om behovet for klare retningslinjer i forbindelse med fravær i netop denne elevgruppe.

4 Eksterne støtteordninger og samarbejdsrelationer

Som beskrevet i kapitel 3 har personer med ASF ofte et særligt behov for faste rammer og overskuelig struktur i undervisningen. Kapitel 3 beskrev hvordan skolen håndterer disse behov.

Dette kapitel gør rede for de særlige eksterne tiltag og støtteordninger som findes i forbindelse med forsøgsordningen, og vurderer deres styrker og svagheder.

4.1 Mentorordning

Skolen benytter sig af en ekstern mentor fra Autismecenter Nord-Bo. Han er tilknyttet alle klassens kursister som individuel mentor. Han får tildelt 1,25 timer pr. uge pr. kursist, hvilket i selvevalueringsrapporten vurderes at være dækkende. Mentorfunktionen indbefatter forskellige opgaver, herunder ugentlige samtaler med kursisterne, lektiehjælp, afklaring af sociale og trivselsmæssige forhold i klassen, forældrekontakt, dialog med offentlige instanser (fx sagsbehandler, UU-vejleder og SU-kontoret) samt samarbejde med lærere og uddannelsesleder.

Forsøget lægger sig dermed i forlængelse af EVA's anbefaling som fremgår af devalueringen af forsøgene på Høje-Taastrup Gymnasium og Paderup Gymnasium, i og med at mentorordningen er knyttet til samarbejde med en ekstern person med særlig ekspertise inden for autismespektret.

Formålet med mentorfunktionen som det er formuleret i selvevalueringsrapporten, er:

at bidrage primært med autisfefaglig støtte til kursisterne i forbindelse med gennemførelsen af hf-forløbet, sekundært med autisfefaglig bistand til personalet på Aalborg Katedralskole, herunder ikke mindst lærerne for klassen.

Af selvevalueringsrapporten fremgår det at mentorens væsentligste opgave er at fungere som bindeled mellem kursist, skole og hjem. Mentorens arbejde har dermed bestået i at håndtere skolemæssige og trivselsmæssige udfordringer sammen med kursisten og i at samarbejde med forældre og lærere om løsninger på udfordringerne. "Er der udfordringer omkring en kursist, er praksis ofte således at alle tre parter inddrages," står der i selvevalueringsrapporten. Mentor har desuden udarbejdet et kursus for lærerne i samarbejde med en ekstern konsulent.

Under interviewet med kursisterne i klassen beskriver en kursist sin brug af mentor på følgende måde:

Han snakker om de problemer vi måske har for tiden [...] vi snakker med ham ugentligt. Fast tidspunkt, fast dag. Det er inde i hvilerummet. Han kan fungere både som lyttende øre og psykolog og også en man planlægger sammen med [...] [han] gør meget gavn for mig [...] i vinter gik jeg ned med stress. Jeg ville ikke have kunnet klare mig uden mentor.

Flere af kursisterne fremhæver at mentor er en støtte i planlægningen af lektielæsningen og en hjælp i forhold til arbejdet med skriftlige afleveringer. "Jeg ville måske komme lidt mere bagud med mine afleveringer," som en kursist bemærker, "hvis ikke jeg havde mulighed for at gøre brug af mentor." Interviewet med kursisterne peger i det hele taget på stor tilfredshed med og stort udbytte af mentorordningen.

I forhold til samarbejdet mellem lærerne og mentoren forklarer en af klassens lærere at "mentor er god til at sikre kommunikationen til os efter de ugentlige samtaler (med kursisterne, red.). Det er dejligt." Lærerinterviewet afdækker desuden at mentor er bindeleddet mellem lærer og kursist ved fx at opdatere lærerne om kursisters sociale, personlige og trivselsmæssige forhold.

Én af de uddannelsesansvarlige ledere fortæller tilsvarende at hun siden jul har haft ugentlige møder med mentor hvor de giver hinanden gode idéer. Det er "smadder godt at have en mentor, men nogle gange svært i praksis at vurdere hvornår det er mentorens opgave og hvornår det er min."

Samarbejdet mellem forældre/hjemmet og mentoren beskrives i selvevalueringsrapporten som havende "en afgørende rolle for kursisters succes med uddannelsen". I selvevalueringsrapporten står der videre:

... der [har] været et løbende samarbejde med forældre om diverse vanskeligheder. Her har et samarbejde og overlevering af viden imellem parterne været en del af arbejdet som mentor, dels for at imødekomme en pædagogisk strategi både på skolen og i hjemmet og dels for at informere forældre om deres børns velfærd i klassen og på skolen.

Samlet set vurderer de interviewede forældre mentorfunktionen meget positivt. En af forældrene fortæller fx: "[min dreng] snakker sammen med [mentor], og det synes han er en stor hjælp. Han får struktur på hvordan og hvornår han skal lave lektier." Flere af dem peger i den forbindelse på at de i fremtiden måske i endnu højere grad end i dag vil gøre brug af mentor.

4.2 Samarbejde med forældre

Af Aalborg Katedralskoles selvevaluering fremgår det at samarbejdet med forældrene spiller en afgørende rolle for kursisters generelle trivsel og faglige præstationer. Derfor gøres der overvejelser om at udbygge samarbejdet. I selvevalueringen skriver skolen:

Vi overvejer om der bør etableres et samarbejde med forældre også i det daglige (med kursisters samtykke), hvor det kunne være givtigt (fx opgaveaflevering).

En af de uddannelsesansvarlige ledere uddybede under interviewet overvejelserne på følgende måde:

Vi kunne godt tænke os at drage forældrene mere ind i det [...], men de (kursisterne, red.) er også over 18 år, så det er svært. Men jeg tror man kan få udbytte af det [...]. Forældrene kan støtte dem i at få nogle gode vaner. Også med lektierne. På hf har vi ikke forældremøder [...], men jeg tror vi skal introducere det.

De forældre der har kontakt med mentor, jf. afsnit 4.1, er meget positive over for denne. Mentoren synes i denne sammenhæng allerede delvist at være kommunikationslink mellem forældre og kursisters skolegang. Forældrene udtrykker generelt at de gerne vil involveres af skolen tidligt i processen hvis deres børn har problemer. En forælder fortæller:

Når det brænder på, får vi en mail fra mentor. Men det er noget vi er begyndt på. Ved manglende afleveringer og når han kommer bagud, får vi besked, men han var langt bagud inden vi fik besked, der kunne jeg godt tænke mig at vi havde vidst det lang tid i forvejen.

I interviewmaterialet er der yderligere eksempler på at der er gået lang tid inden forældre – der havde en forventning om at blive orienteret om problemer – rent faktisk blev informeret.

4.3 Inddragelse af psykolog

Aalborg Katedralskole har en samarbejdsaftale med Autismecenter Nord-Bo om autismefaglig psykologbistand i særligt svære tilfælde. Psykologbistand er ikke benyttet i løbet af kursisternes første år, men af selvevalueringsrapporten fremgår det at muligheden fremadrettet bør være til stede.

En uddannelsesansvarlig leder knyttede dog den kommentar til inddragelse af ekstern psykologbistand at mange af kursisterne er "vant til enormt mange behandlere. De er trætte af det. Det er man også nødt til at tænke på." Dette dilemma vil blive drøftet yderligere i interviewene i forbindelse med den endelige evaluering.

Psykologordningen med Nord-Bo fremstår efter EVA's vurdering som et redskab blandt mange der kan bruges til at hjælpe især frafaldstruede ASF-kursister, idet selvevalueringsrapporten netop angiver psykiske problemer som en hyppig frafaldsårsag. Det er samtidig EVA's vurdering at klarere kriterier for hvornår psykologbistand er påkrævet, kunne være en måde at finde en passende balance mellem "for lidt og for meget" på.

4.4 Opsamling

Ud fra interviewene er det EVA's vurdering at der på Aalborg Katedralskole er gjort gode erfaringer med en eksternt tilknyttet mentor. Mange af de interviewede har meget positive holdninger til og vurderinger af mentors arbejde og funktion. EVA vurderer dog at der i samarbejdet mellem mentor og forældre ligger et uudnyttet potentiale. Ifølge erfaringerne på Aalborg Katedralskole er forældreopbakning af overordentlig stor betydning for kursistens mulighed for at gennemføre uddannelsen, også selvom kursisten er flyttet hjemmefra, jf. afsnit 2.2. Kontakten kan underbygges ved at have øget fokus på at den kan gå begge veje: Forældrene kan kontakte mentor, og mentor kan kontakte forældrene hvis kursisten står over for udfordringer der kræver en særlig indsats eller støtte fra en eller flere parter.

EVA anbefaler:

- At Aalborg Katedralskole udvikler og afprøver en model for tættere forældrekontakt hvor den eksterne mentor tildeles en central rolle. Den tættere kontakt skal være styret af den enkelte kursists behov for og holdninger til tættere forældreinddragelse.
- At Aalborg Katedralskole bruger de gode erfaringer med den eksterne mentorordning til at udbygge samarbejdet mellem mentor og kursister, lærere, forældre og uddannelsesansvarlige ledere når der er eller opstår et behov.
- At Aalborg Katedralskole i dialog med udbyderen Autismecenter Nord-Bo udarbejder vejledende kriterier for hvornår psykologbistand til den enkelte kursist bør indhentes.

Anbefalingerne har til formål at give den enkelte kursist den bedst mulige støtte fra forældre eller pårørende til at gennemføre uddannelsen og at få psykologbistanden på banen når det er nødvendigt for at undgå frafald, men også at sætte begrænsninger for omfanget af kursisternes kontakt med flere behandlere end højst nødvendigt.

Appendiks A

Oversigt over rapportens samlede anbefalinger

Dette appendiks indeholder en oversigt over rapportens samlede anbefalinger. Oversigten følger kronologien i rapporten.

EVA anbefaler:

- At Aalborg Katedralskole udarbejder en fast procedure for hvordan viden om den enkelte kursist indhentet gennem visitationen spredes til lærerne, og herunder udvikler en procedure for hvordan kursisternes informerede samtykke til at lærerne får del i denne viden, opnås.
- At der i visitationsprocessen fokuseres særligt på ansøgernes eventuelle muligheder for at gennemføre et ordinært hf-forløb.
- At der arbejdes videre med mulighederne for et brobygningsforløb eller et kortere afklaringsforløb for kursisterne. Forløbet skal afdække hvordan den enkelte ansøger fungerer i en klas-sammenhæng.
- At Aalborg Katedralskole – evt. ud fra de erfaringer der er gjort på Høje-Taastrup Gymnasium og Paderup Gymnasium – udarbejder en samlet strategi for hvordan informationer om forsøgsordningen og ASF spredes til andre kursister på uddannelsen.
- At lærerne der underviser i forsøgsklassen, med jævne mellemrum får mulighed for at afholde møder hvor erfaringer, strategier og fælles tiltag drøftes og koordineres.
- At Aalborg Katedralskole sætter fokus på at skabe gode rammer for socialt samvær mellem forsøgsklassens kursister og skolens øvrige kursister og elever. Det sociale samvær skal dog foregå på frivillig basis for at tilgodese de kursister der pga. deres diagnose har et meget be-grænset socialt behov.
- At ledelsen på Aalborg Katedralskole udarbejder en politik for ASF-kursisternes skriftlige og fysiske fravær og lægger en klar strategi for håndtering af meget fravær.
- At Aalborg Katedralskole udvikler og afprøver en model for tættere forældrekontakt hvor den eksterne mentor tildeles en central rolle. Den tættere kontakt skal være styret af den enkelte kursists behov for og holdninger til tættere forældreinddragelse.
- At Aalborg Katedralskole bruger de gode erfaringer med den eksterne mentorordning til at udbygge samarbejdet mellem mentor og kursister, lærere, forældre og uddannelsesansvarlige ledere når der er eller opstår et behov.
- At Aalborg Katedralskole i dialog med udbyderen Autismecenter Nord-Bo udarbejder vejle-dende kriterier for hvornår psykologbistand til den enkelte kursist bør indhentes.

Appendiks B

Projektbeskrivelse

På forsøgsbasis opretter Aalborg Katedralskole i august 2010 en toårig hf-uddannelse for unge med en diagnose inden for autismespektret. Forsøget er godkendt af Undervisningsministeriet der også har bevilget tilskud via forsøgs- og udviklingsmidler til at dække merudgifter ved forsøget ud over det sædvanlige taxametertilskud.

Afdelingen for gymnasiale uddannelser i Undervisningsministeriet har bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at gennemføre en ekstern evaluering af forsøget. Denne projektbeskrivelse gør rede for evalueringens formål, design og formidling. Den indeholder desuden en tidsplan og et budget.

Baggrund

Gennem de seneste årtier har der været stor bevågenhed om hvordan unge med særlige behov skal komme godt gennem uddannelsessystemet. Internationalt har der været fokus på at disse unge bliver inkluderet i normalundervisningen, og at læreprocesserne bliver tilrettelagt så de tager hensyn til den enkelte elevs behov. Det er blandt andet udtrykt i den internationale Salamanca-erklæring fra 1994 som også Danmark har underskrevet, og senest i Lissabon-Deklarationen "Unge om inkluderende undervisning" som blev udarbejdet i EU-regi i 2007 af unge med særlige uddannelsesmæssige behov². Regeringens målsætning om at 95 % af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse, støtter også intentionen om at der skal gøres noget ekstra for at få unge med særlige behov gennem uddannelsessystemet.

Forsøget med en toårig hf-uddannelse på Aalborg Katedralskole kan ses som et forsøg på at give denne særlige gruppe af unge mulighed for at få en gymnasieuddannelse på lige fod med andre unge. Forsøget baserer sig bl.a. på erfaringer fra lignende forsøg på Høje-Taastrup Gymnasium og Paderup Gymnasium hvor man i hhv. 2007 og 2008 oprettede forsøg med stx-uddannelser for unge med Aspergers syndrom. EVA har gennemført en devaluering af disse forsøg efter 1. g og offentliggjør i 2011 en afsluttende evalueringsrapport.

Formålet med forsøget i Aalborg er at tilbyde målgruppen en gymnasial uddannelse hvor indholdet, rammerne og eksamensbeviset svarer til det deres jævnaldrende tilbydes på en toårig hf-uddannelse. Skolens ansøgning lægger op til i nødvendigt omfang at anvende de muligheder for støtte m.m. der eksisterer i gældende lovstof. Det gælder støtte i prøve- og eksamenssituationer, herunder stor skriftlig opgave og eksamensprojekt, krav om tilstedeværelse ved afvikling af kurstid til skriftligt arbejde og muligheden for evt. at fordele uddannelsesstiden for enkelte kursister over tre år.

Herudover tilpasses uddannelsen den særlige målgruppe på følgende væsentlige punkter:

- Særlige fysiske rammer, herunder særlig lokaleindretning
- Særligt introduktionsforløb
- Pædagogik der tilpasses målgruppen. I den forbindelse gennemgår lærerne på holdet et kompetenceudviklingsforløb forud for forsøgets start
- Obligatorisk lektielæsning, herunder skriftligt arbejde

² Salamanca-erklæringen blev udarbejdet i UNESCO-regi i 1994 hvor mere end 300 repræsentanter fra 92 lande og 25 internationale organisationer mødtes og blev enige om principper, politik og praksis for specialundervisningen. Lissabon-Deklarationen blev udformet i EU-regi i 2007 hvor unge med særlige behov fra 29 lande blev enige om principper for blandt andet at sikre en succesfuld inkluderende undervisning.

- Særlige ressourcpersoner i form af en tilknyttet psykolog, tutorer blandt klassens lærere og eksterne mentorer.

Forsøget ligner på mange måder forsøgene fra Høje-Taastrup og Paderup, men adskiller sig også på en række punkter. Det gælder bl.a. det forhold ved visitationsprocessen der vedrører en informationsplan der skal sikre at viden om kursisten fra visitationsprocessen kan bruges af de relevante fagpersoner i uddannelsesforløbet. Det gælder det forhold at de anvendte mentorer kommer fra Autismecenter Nord-Bo og derved er eksterne i forhold til skolen, og det gælder naturligvis det forhold at der er tale om en anden gymnasial uddannelse hvor kravene er anderledes end på stx. Endelig er der i indeværende forsøg lagt stor vægt på muligheden for inklusion i forbindelse med valgfag og praktisk-musiske fag samt i skolens frivillige aktiviteter.

Evalueringen tilrettelægges så der er særligt fokus på disse nyskabelser i forhold til tidligere forsøg.

Formål med evalueringen

Formålet med evalueringen er at belyse *om og hvordan* forsøget gør det muligt for unge med autismespektrumforstyrrelser at gennemføre en hf-uddannelse og dermed opfylde kravene om faglig indsigt, almindelig og studiekompetence.

Evalueringen vil være baseret på informationer om de studerendes målopfyldelse og på en dybtgående undersøgelse af de særlige foranstaltninger skolerne har etableret for eleverne, og foranstaltningernes styrker og svagheder. Evalueringen sætter særligt fokus på følgende forhold:

- Visitationsproces og procedurer med særligt fokus på overførsel af viden via informationsplanen
- Særlige rammer for kursisterne, herunder fysiske rammer og særlige pædagogiske tiltag som introforløb, obligatorisk lektiecafe og krav om tilstedeværelse ved afvikling af kursisttid til skriftligt arbejde
- Den eksterne mentorordning og samarbejdet mellem skolen og mentorerne
- Lærernes kompetenceudvikling og omsætning heraf til praksis
- Erfaringerne med forskellige inklusionsmekanismer
- Nødvendigheden af særlige støtteordninger og evt. dispensationer fra gældende regler.

Der indsamles dokumentation løbende igennem forsøgets toårige løbetid, men den afsluttende evalueringsrapport lægger et retrospektivt syn på uddannelsen efter forsøgsordningens ophør. Således kan Undervisningsministeriet anvende resultaterne i forbindelse med fremtidige forsøgsbevillinger. Desuden kan evalueringen anvendes af Aalborg Katedralskole i et eventuelt fremtidigt arbejde med undervisningstilbud til unge med autismespektrumforstyrrelser, ligesom den kan inspirere andre skoler der i fremtiden måtte skulle oprette lignende tilbud.

For at sikre at Aalborg Katedralskole derudover kan anvende evalueringen fremadrettet i forbindelse med indeværende forsøg, leverer EVA desuden en midtvejsrapport umiddelbart efter første år af den toårige uddannelse.

Evalueringsdesign og -metode

I bevillingsbrevet til Aalborg Katedralskole fremgår det at skolen skal levere følgende produkter til Undervisningsministeriet:

- 31. marts 2011: Statusrapport med mål og resultater og et delregnskab
- 31. marts 2012: Statusrapport med mål og resultater og et delregnskab
- 31. august 2012: Slutrapport og regnskab

For ikke at belaste skolen unødigt er EVA's dokumentationsindsamling så vidt muligt tænkt sammen med disse krav.

Evalueringen vil bygge på følgende dokumentation:

- Selvevaluering initieret af EVA og udført af en selvevalueringsgruppe på hf-kurset
- Interview med centrale aktører
- Telefoninterview med de mundtlige censorer i forsøget

- Karakterdata fra Aalborg Katedralskole.

I det følgende bliver de enkelte elementer i evalueringsdesignet gennemgået.

Selvevaluering

Hf-kurset gennemfører en selvevaluering i forbindelse med tilrettelæggelse og afvikling af uddannelsesforløbet. Selvevalueringen afrapporteres i forbindelse med de to statusrapporter ved hvert finansårs ophør. Selvevalueringen gennemføres på baggrund af vejledninger fra EVA. Vejledningerne indeholder konkrete spørgsmål der belyser evalueringens fokusområder, herunder oplysninger om frafald og karakterer.

Selvevalueringsrapporterne danner baggrund for de efterfølgende interview med ledere, lærere, eksternt tilknyttet personale, forældre og kursister i slutningen af 1. hhv. 2. hf som er beskrevet nedenunder. Selvevalueringsrapporterne indgår desuden i det samlede dokumentationsmateriale.

Skolebesøg

Der gennemføres i alt to besøg på skolen i slutningen af 1. hhv. 2. år hvor der gennemføres interview med følgende personer med relation til forsøgsordningen:

- Ledelsesperson(er) med ansvar for den toårige forsøgsuddannelse
- Lærere og vejledere tilknyttet specialklassen, herunder valgfagslærere
- Mentorer fra Autismecenter Nord-Bo tilknyttet specialklassen
- Forældre til hf-kursister i specialklassen
- Hf-kursister i specialklassen.

Interviewpersonerne er valgt på baggrund af erfaringer fra evalueringen af forsøgene i Høje-Taastrup og på Paderup Gymnasium. Erfaringerne har blandt andet vist at det er meningsfuldt at interviewe elever, men at disse interview ikke kan stå alene. Derfor har det været givtigt – på trods af elevernes alder – at interviewe forældrene også.

Interviewene afvikles som semistrukturerede (mini)gruppeinterview på baggrund af en spørgeguide der udstikker temaramme og spørgsmålstyper. Interviewene skal give viden om virkninger og resultater af forsøgsordningen og give indblik i oparbejdede erfaringer med forsøgsarbejdet. Interviewene afvikles i lokaler på Aalborg Katedralskole, og det er skolen der sørger for at rekruttere deltagerne til interviewene og træffe de fornødne aftaler om tid og sted.

Der gennemføres desuden telefoninterview med evt. frafaldne kursister eller deres forældre. Fra-faldsinterviewene skal give viden om årsager til og baggrund for frafald eller omvalg. Aalborg Katedralskole giver EVA kontaktoplysninger om frafaldne kursister og deres forældre.

Telefoninterview med censorer

Der gennemføres en censorundersøgelse efter mundtlig eksamen efter første år hhv. andet år. Censorundersøgelsen skal give viden om hvordan kursisterne håndterer de faglige, flerfaglige og studieforberedende aspekter af forskellige mundtlige prøveformer.

Der gennemføres telefoninterview med samtlige censorer beskikket til mundtlige prøver i specialklassen i fagene dansk (2. hf), engelsk (2. hf), kultur- og samfundsfagsgruppe (2. hf), naturvidenskabelig faggruppe (interne eksaminatorer, 1. hf), matematik C (1. hf) og praktisk-musiske fag (1. hf).

Censorerne informeres om dette af UVM. EVA tager kontakt til censorerne og gennemfører interviewene.

Karakterdata

EVA indhenter oplysninger om kursisternes opnåede karakterresultater i de enkelte fag. Karaktererne skal give viden om i hvilken grad kursisterne i specialklassen indfrier de faglige mål som de fremgår af de enkelte fags læreplaner, og de skal give indsigt i fordelingen og spredningen af de opnåede karakterresultater sammenlignet med andre hf-klasser på Aalborg Katedralskole.

Aalborg Katedralskole leverer karakteroplysningerne, ligesom der oplyses om det opnåede karakterresultat i prøve- og årskarakterer blandt skolens øvrige hf-kursister på samme årgang. Karakterdata leveres i forbindelse med selvevalueringsrapport/statusrapport 31. marts 2012 og i forbindelse med den afsluttende projektrapport 31. august 2012.

Formidling og distribution af evalueringsresultater

Evalueringens resultater fremlægges i to rapporter:

- En midtvejsevalueringsrapport med fremadrettede anbefalinger til det fortsatte arbejde med forsøgsklassen. Rapporten baseres på skolens selvevaluering og på interviewene under skolebesøget. Rapporten vil have et omfang på ca. 25 sider.
- En afsluttende rapport efter det andet uddannelsesår. Rapporten vil indeholde analyser og vurderinger af forsøgsordningen på baggrund af den samlede dokumentationsindsamling. Rapporten vil have et omfang på ca. 50 sider.

Aalborg Katedralskole og Undervisningsministeriet får rapporterne til gennemsyn og kommentering inden offentliggørelse.

Rapporterne udarbejdes i EVA's design og offentliggøres på EVA's hjemmeside. Rapporterne afleveres til skolen og Undervisningsministeriet i elektronisk form.

Bemanding og organisering

En projektgruppe på EVA's område for grundskole og ungdomsuddannelse (GUU) har ansvaret for at gennemføre evalueringen. Projektgruppen består af evalueringskonsulent Peter Toft (projektleder), evalueringskonsulent Martin Ohmann Claudio Jelle og evalueringsmedarbejder Lone Nielsen.

Tidsplan

Evalueringen gennemføres efter følgende tidsplan:

Tabel 1
Gennemførelsestidspunkt for evalueringsaktiviteter i forsøgsordningens løbetid

Tidspunkt	Aktivitet	Elementer af forsøgsordning
Juni 2010	Udarbejde projektbeskrivelse	Hele forsøgsordningen
Efterår 2010	Aalborg Katedralskole modtager vejledning i selvevaluering af 1. hf.	Erfaringer med tiltag og rammer, herunder introforløbet
31. marts 2011	Aalborg Katedralskole sender selvevalueringsrapport til EVA (sammen med statusrapport til UVM)	Erfaringer med tiltag og rammer, herunder introforløbet
Primo maj 2011	Gennemføre fokusgruppeinterview med personer med tilknytning til forsøgsordningen på 1. hf	Erfaringer med og vurderinger af forsøgsuddannelsen
Medio juni 2011	Undervisningsministeriet og Aalborg Katedralskole modtager udkast til delrapport efter første uddannelsesår til kommentering	Afrapportering af status efter første år af uddannelsen og opmærksomhedspunkter i forhold til det videre forløb
Juni 2011	Gennemføre telefoninterview med mundtlige censorer efter første år	Kursisternes målopfyldelse og håndtering af kravene til prøven samt behovet for dispensationer og særlige foranstaltninger
Medio oktober 2011	Undervisningsministeriet og Aalborg Katedralskole modtager delrapporten efter første uddannelsesår i elektronisk format – delrapporten offentliggøres på EVA's hjemmeside	Afrapportering af status efter første år af uddannelsen og opmærksomhedspunkter i forhold til det videre forløb
Primo september 2011	Gennemføre telefoninterview med evt. frafaldne kursister og deres forældre	Årsager til og baggrund for frafald eller omvalg i løbet af 1. hf
Efterår 2011	Aalborg Katedralskole modtager vejledning til selvevaluering af 2. hf	Erfaringer med tiltag, rammer og resultater efter første uddannelsesår og SSO

fortsættes på næste side ...

... fortsat fra forrige side

Tidspunkt	Aktivitet	Elementer af forsøgsordning
31. marts 2012	Aalborg Katedralskole sender selvevalueringsrapport til EVA (sammen med statusrapport til UVM)	Erfaringer med tiltag, rammer og resultater efter første uddannelsesår og SSO
Primo maj 2012	Gennemføre besøg med fokusgruppeinterview med personer med tilknytning til forsøgsordningen på 2. hf	Erfaringer med og vurderinger af forsøgsuddannelsen
Juni 2012	Gennemføre telefoninterview med mundtlige censorer efter 2. år	Kursisternes målopfyldelse og håndtering af kravene til prøven samt behovet for dispensationer og særlige foranstaltninger
August 2012	Gennemføre telefoninterview med evt. frafaldne kursister og deres forældre	Årsager til og baggrund for frafald eller omvalg i løbet af 2. hf
31. august 2012	Aalborg Katedralskole sender karakterdata til EVA (sammen med projektrapport til UVM)	Kursisternes målopfyldelse
Ultimo oktober 2012	Undervisningsministeriet og Aalborg Katedralskole modtager udkast til slutrapport efter andet uddannelsesår til kommentering	Afrapportering af evaluering af det samlede forsøg
Medio november 2012	Undervisningsministeriet og Aalborg Katedralskole modtager slutrapporten i elektronisk format – rapporten offentliggøres på EVA's hjemmeside	Afrapportering af evaluering af det samlede forsøg